

וואס תורת אמת רופט עס אָן שמאל יי, און רבנן זאָגן אויף דעם אָן ס'איז ימין, פסקינא די תורה גופא : לא תסור גוי, מען דארף זיי פאלגן.

ויש לומר יתרה על זה — אָן דורך דעם זאָגן פון מלכי רבנן על שמאל שהוא ימין — ווערט עס ימין, וואָרום ווען תורה, תורת אמת, פסקינא „לא תסור“, מיינט עס דאָך (גיט אָן די זאָך גופא

26) בספרי שם : מראים בעיניך, ובכמה ממפרשי רש"י, שכי"ה הכונה גם בפירש"י, ועפ"י מתרצים הסתירה מירוש' הוריות (ע"א מ"א) דדוקא באומרים על ימין שהוא ימין ושאינו קה"ח דאיכא קרא אתם אפילו מזידיים, אבל מלשון רש"י (שפירושו גם לבן חמש למקרא ואין מקום לרמזים) „על ימין כו' ועל שמאל כו'“ (ובפרט שמשמטו התיבות „מראים בעיניך“ שבספרי), מוכח שכונתו ל„ימין“ ו„שמאל“ ממש, כבפנים.

וראה גם גוי"א שם : „ימין ושמאל כחשתי עו, דאף אם הם טועים בדין כו'“, עיי"ש. וכן מוכח מהרמב"ן כאן ובסהמ"צ דלהלן. ובפרט דכותב דזהו כענין דקה"ח. (אבל ראה פתח עינים לר"ה כה, א. ובשד"ח ח"ב כלל לא תסור (מס' טהרת מים) שהם דברים פשוטים!) והסתירה מהירוש' — מתרצים דבירוש' קאי קודם שדנו בסנהדרין עד"ו אבל לאחר שדנו „חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה עכ"פ“ ועפמ"ש"כ הרמב"ן בסה"מ שורש א (וכ"כ החינוך מצוה תצו) — וראה צפע"ג (להרגוצ'בי) להוריות (ב, ב) ולירוש' שם ולפ"י שופטים, תו"ת לפ"י שופטים שם.

וכבר שקו"ט בראשונים ואחרונים כנוד"ד בכלל ובתוהו"ס הספרי והירושלמי בפרט. וש"נ (נוסף על הנ"ל) להס' : חידושי הר"ד דוד בונפיל לסנה' פו, א (נחפס מחוש בסי סנהדר' גדולה — ירוח"ו תשכ"ח). ס' יראים מצוה לא (שצח). יד המלך (ממרים פ"א). באר שבע להוריות. חפץ ה' שם. שערי יוסף (להחיד"א) שם. כבר לאדון לירוש' הוריות. עמודי ירושלים שם. ריב"א, הרא"ם, ס"ז, תורת משה (להחת"ס) — עה"ת. דברי סופ' רים (להר"א וואסרמן) ס' גיד. תו"ש למש' פטים (ח"ז, ערצ"ג), הערות לחי' הר"ד בונפיל הג"ל.

שטעלט זיך די קשיא : מילא ווען דאָס באַצייט זיך צו דער מדידה פון וועלט. קען מען עס פאַרשטיין; אָבער ווי איז עס שייך צו זאָגן אָן עס זאָל פאַרקומען ענדערונגען אויך אין דער מדידה וואָס ווערט באַשטימט פון תורה אמת? אויף דעם זאָגט רש"י „ורבותינו אמרו“ : דער טייטש פון „רב“ איז — גדול, בעל-הבית. און דאָס מיינט „ורבותינו אמרו“, אָן דאָס איז געזאָגט געוואָרן פון „רבו-תינו“, פון די וועלכע זיינען גדולים, בעל-יבתיים אין אַלעם, זיי קענען ענדערן אויך די מדידה פון תורה.

בשעת אָ איד לערנט תורה אין אָן אופן אָן די תורה איז נתעצם געוואָרן מיט אים, ביז ס'איז געוואָרן „תורתו“. זיין תורה יי, וואָס כמובן — אויך כפשוטו — נאָר דאָמאלס קען ער ווערן איינער פון „רבותינו“ דעמאלט איז ער בעה"ב כביכול אויף תורה, און אויף אים אמרו רז"ל : מאן מלכי רבנן, אָן די רבנן זיי נען די בעה"ב און מלכים — און ווי ער פסקינא, אָזוי ווערט די מציאות.

וכמרו"ל אויפן פסוק 26 „לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל“, אָן דאָס איז אפילו אין פאַל ווען די רבנן „אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין“. ד. ה. אפילו אָן ענין

23) קדושין לב, ב. ע"ו יט, א.

24) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב. ולהעיר מקידוש החדש — שבו תלויים כל המועדות והמצוות שבהם — אשר תלוי הוא בב"ה, גם כשהם מזידין (ר"ה כה, א).

25) שופטים יו, יא. ספרי שם. פירש"י שם.

ויומתק יותר הכתוב בפנים — עפמ"ש"כ משו"ת הרשב"א תולדות אדם ח"ב סשכ"ב, משו"ת הרא"ש, ס' החינוך מצוה תצו, ס' זכרונות פ"א וכי' שלא תסור נאמר על כל הדורות (ולאו דוקא על ב"ד הגדול — כדעת ס' יראים סל"א (שצח). תו"ת בשופ' (סיג).

רבנן בצרו חדא" — אן די רבנן האבן א בעה"ב/שקייט אויף תורה; תורה האט זיי געגעבן דעם כח צו מבטל זיין (כביכול) די מדידות פון תורה.

און אזוי ווי די גמרא זאגט עס דארט בנוגע דעם ענין פון „סור מרע“, אן רבנן האבן בכח אראפצונעמען די יסורים (דעם פערציקסטן שמיץ) פון א אידן, אפילו די יסורים וועלכע שטייען אין תורה, אזוי איז אויך בנוגע „ועשה טוב“, אן „רבתינו“ האבן דעם כח ארויסצורופן די השפעה מלמעלה אין א ריטוי טוב בהפלגה און מבטל זיין אלע מדידות, אפילו די מדידת התורה בהתברכה" — אן עס זאל נמשך ווערן דב טוב בכני חיי ומזוני, ובסולם — רויחי.

(משיחת ש"פ תולדות תשכ"ז)

(31) וכהל' אהו רבנן בצרו חדא". וברמב"ם רפ"ז מהל' סנהדרין: אמרו חכמים כו' לט' שאם יוסף לו אחת נמצאת שלא הכהו אלא מ' הראויות לו (ופי' השני בדברי הרמב"ם שבכס"מ — לא זכית להבין). ובפיהמ"ש „לא גכה ארבעים... דרך שמירה“ (סיג), ופרש"י, ריטב"א, מאירי, הרא"ש סוף קידושין — הוא כפשטות לי הש"ס וכתרגום יב"ע. וכהרמב"ם מוכח בתוספתא פ"ד ה"ו (ראה צפע"ג למכות). אבל מש"כ בבמדבר (פי"ח, כא) ובתנחומא ס"פ קורח — יל"פ גם אליבא דרש"י כו' וכדעת היב"ע. ואכ"מ.

(32) וי"ל שזהו הפי' דמתן ויחזור ויתן" (רש"י לקמן כו, כח).

כליבט טאקע „שמאל“ און טראץ דעם האט די תורה געהייסן אן מען זאל לפועל טאן פארקערט, ווייל די חכמים זאגן אן דאס איז „ימין“; עס איז דאך ניט שייך אן תורת אמת זאל הייסן טאן ניט ווי דער אמת איז, נאר דאס מיינט). אן ניט געקוקט וואס די זאך ווערט מצד תורת אמת גערופן „שמאל“, האט אבער די תורה גופא געגעבן צו רבנן דעם כח אויפצוטאן, אן דורך זייער פסק זאל די זאך, וואס איז (איינער עס איז געווען דער פסק) געווען שמאל — באמת ווערן „ימין“.

ובדוגמא ווי דער ירושלמי זאגט: אויפן פסוק לא-ל גומר עלי אן דורך א פסק דין פון ב"ד בנוגע קדוש החדש ועיבור השנה ווערט נשתנה טבע" ומצי-אות — וואס דער פס"ד קען דאך זיין אויך ע"י ביטול העדות וואס מ'האט פריער מקבל געווען און גע'פסק'נט אן דערש (מציאות דתורה) וכיו"ב.

און דאס איז אויך וואס די גמרא זאגט „כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב" ארבעים ואתו

(27) נדרים פ"ו ה"ח. ועוד.

(28) ועפ"ז י"ל דימין ושמאל שבנדוד הוא לא רק ימין ושמאל דדיני התורה (ראה ברמב"ן עה"ת „איך אוכל החלב כו' אהרוג האיש הנקי“), כ"א גם בנוגע לטבע. ועדיין צ"ע.

(29) מכות כב, ב.

(30) תצא כה, ג.